

KAUR RIISMAA

Emma monológja, NY '73

Az én időmben nagyon sokan tanultak a tartui bölcsészkaron,
de a fiatal országban jó műszaki szakemberekre volt szükség,
és érthető mód nem tudták honnan összeszedni őket.

Egy barátnőmmel el is jöttünk Tartuból Tallinnba,
jelentkeztünk a Műszaki Egyetemre, őt felvették,
engem nem, így apa révén Danzigba kerültem,
az ottani műszaki iskolába.

Lány, otthontól messze, idegen nyelvi közegben
(németül beszéltem, de csak középszerűen).

Tudjátok, hogy éreztem ott magam?

Remekül!

Milyen gyönyörű volt ez a város! Európa!

Az első napokban hátravetett fejfel jártam körbe,
emberekben és oszlopokban botladozva.

Gondoljátok el – a Tallinni Műszaki Egyetem
vagyis a *Technische Hochschule der Freien Stadt Danzig!*

Persze tárt karokkal üdvözöltük Danzig hazacsatolását.

És amikor Forster idején a kasubokat

igazi németeknek nyilvánították,

belőlem is német lett.

Egy hivatalnok azért puhatolózva megkérdezte,
valójában mi az anyanyelvem. Őszintén megmondtam,

hiszen mint az egyenruhanácik közül sokan,

igazából ő is jó ember volt –

igen, Forster az, hiszen mennyi embert mentett meg!

Greiser viszont egy igazi szörny volt.

A tartui ismerőseim közül is kerültek páran Danzigba,
amikor 38-ban kitelepítették őket.

Egy lány elpanaszolta, hogy a barátját besorozták,

ő pedig most már hajléktalan.

Hogyhogy hajléktalan?

Ez itt Danzig – és az otthonom volt.

Talán nehéz így megérteni,

de életemben először biztonságban éreztem magam.

Korábban mindig kislány vagy leányzó voltam,

semleges nemű das Mädchen,

most viszont hirtelen nő lettem, die Frau.

A férjem, Erich erős férfi volt,

és amikor azt mondta, hogy most így vagy úgy lesz,

akkor az úgy is lett, ezzel rendben is volt –
a szabadság jogos ár a biztonságért.

A fiunk neve Albert lett,
Forster után, természetesen.

A háborúra nem gondoltam,
nem gondoltam a zsidókra vagy a lengyelekre,
ahogy itt, most Észtországgra sem.
Ez csak egy ország, ahol születtem,
ahol igazán sose lehettem volna otthon,
ahonnan eljöttem. Már nincs is ilyen állam.
Ennyi az egész.

A háboú után nyugaton maradtam,
semmire sem gondoltam,
semmit sem döntöttem el előre,
csak így történt.
Erich elesett, Németországot felosztották,
reménytelenül éreztem magam,
szomorúan és elhagyottan.
Mindenkinek azt mondtam, hogy lengyel vagyok –
Lengyelország sorsa megfelelt a közérzetemnek.
Egy alkalmi ismerős, egy férfi
elvitt magával és az anyjával Párizsba.
Buta és zavaros város volt a megszeretett Danzig után.

A férfi felolvasta nekem a versét,
hogy ő már csak akkor felejthet el,
amikor a folyóba hajított kő
végre elkopott.
Egy éjjel a mennyezetet bámulva
és szemeimet forgatva
magamat is ilyen elkopottnak éreztem.
Az éjszakából született gyereket
szinte nem is éreztem a sajátomnak.

Amerikában élek, és most...
ki is vagyok?
Az oroszok NY-ban oroszok,
az olaszok olaszok,
az írek meg írek.
De én?

Egyszer a kollégám megkérdezte,
hogy milyen nemzetiségű vagyok,
némi gondolkozás után válaszoltam: „*I am lív.*”
És ő visszakérdezett: „*Where do you go?*”
„*No, I don't go anywhere, this is my nationality.*”
„*Going nowhere is your nationality?*”
„*Well, yes, it is.*”

A nő mindennap megkérdezte a férfitől, hogy van.
Margus pedig megunta a válaszolgatást.
– Hát miért gyötri a lelkét?! Jól van! –
De közben a férfi nem jött rá,
hogyan a nő várta volna a visszakérdezést.
A férfi nem is kérdezett vissza,
így a nő végül nem mondta el...

Aztán Margus felébredt egy reggel,
körbenézett a szobában, és semmit sem értett –
valami nem stimmelte körülötte.
Munkába ment, de a nap el volt rontva.
Az értekezleten ok nélkül kibukott a kollégájára,
munka után, hazafele menet kis híján karambolozott,
a boltban megsértette a pénztárost,
a szomszéd macskáját meg kint hagyta az esőben.

Valami nem stimmel.
Valami megváltozott vagy nem volt a helyén.

Margus járkált a konyhában,
a nappaliban, benézett a hálósobába,
a WC-be és a fürdőszobába –
de minden a helyén volt.
Margus felmordult.

Nézegette magát a tükörben – de semmi.
A szeme alatt kicsit besötétedett a párna,
kopaszodott is, emelkedett a hajvonala,
de ebben nem volt már semmi újdonság.

Margus időpontot kért a háziornosnál.
Elment, beszélt, magyarázott neki,
a doktorúr pedig azt tanácsolta,
menjen el egy pszichológushoz.

Ő persze nem tette meg,
mert végtére is férfi volt.

Szóval – semmi.
De a probléma megmaradt.
Margus most egy órával többet izzadt a konditeremben,
elfárasztotta magát, és hazaérve bezuhant az ágyba.
Így sikerült nem gondolkodnia,
felejténie az érzést, hogy valami nincs rendben.

Néhány héttel később csörgött a telefonja:

„Halló?”
„Én vagyok, Laura,
kérlek, nézd meg, hogy az előszobaszekrény alatt,
a fiókban, ott van-e a téli csizmám,
az a magas szárú, barna.”
„Micsoda... hol vagy?”
„Pölvában.”

A férfi megnézte,
ott volt a csizma a szekrényben.
„Igen, ott van.”
„Jó, kösz. A hétvégén átugrok.”
„Mit csinálsz Pölvában?”
„Elhagytalak, rémlik?”
„Jah, igen, persze...”

A férfi letette a kagylót.

„Hát akkor ezért...”

Ezért kellett neki elmosogatnia.

Belső nyugalom áradt szét Margusban,
most végre tudta, és boldog volt.

Elszaladt a sarki kocsmába,
és már az ajtóban újságolta
az ismerős pultos lánynak:
„Laura elhagyott!”
„Akkor meg mit ragyogsz?”
„Korábban nem is vettem észre!”
„Mikor korábban?”

„Három héttel ezelőtt!”

Áfra János fordítása
Nyersfordítás Reet Klettenberg

Kaur Riismaa 1986-ban született Tartuban, költő, drámaíró, dramaturg és színész. Szemiotikát és teológiát hallgatott a Tartui Egyetemen, jelenleg az Észti Zene- és Színiakadémián tanul dramaturg szakon Tiit Ojasoo osztályában. Eddig két kötetet jelent meg: Me hommikud, me päevad, õhtud, õöd (Reggeleink, nappalaink, esteék és éjjelek, 2011), Rebase matmine (A róka temetése, 2012). A Reggeleink...-et rendkívül kedvezően fogadta a kritika, minden lehetséges észti irodalmi elismerést besöpört 2011-ben.